

România în

O analiză comparativă pe punctele „cheie” din rapoartele economice OCDE pentru România (2022-2024). Evoluții semnificative și direcții de acțiune pentru susținerea procesului de aderare

Consiliul
Investitorilor
Străini

INTRODUCERE

Creșterea atractivității României pentru investiții străine directe (ISD) a fost o prioritate constantă pe agenda Consiliului Investitorilor Străini (FIC) în cei peste 25 de ani de activitate. Un element esențial în atragerea investițiilor străine este aderarea României la structurile internaționale. Atât aderarea la NATO, cât și mai târziu la UE au fost evenimente care au impulsionat creșterea ISD în statele din Europa Centrală și de Est.

În cazul României, privind ultimele 2 decenii, putem observa că ponderea stocurilor de ISD ca procent din PIB s-a dublat din 2003 înainte de aderarea la NATO (21%) până în 2022 (crescând la aproximativ 39% din PIB) potrivit datelor UNCTAD¹. Și la fel de important, dacă privim spre ponderea intrărilor de capitaluri străine în economia României în fiecare an, acestea au avut un aport semnificativ la creștere și investiții, reprezentând în ultimii 9 ani (cu excepția anului de pandemie 2020) între 10 și 15% din formarea brută de capital fix națională.

Aderarea României la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) va reprezenta un alt pas important în atragerea investițiilor străine în România, după cum putem observa din exemple țărilor din regiune, conform datelor statistice ale ONU și ale Băncii

Mondiale. Cehia a devenit membră în 1995 și a înregistrat o creștere a stocului de ISD de la 12% la 70% din PIB. Ungaria a aderat în anul 1996 și putem observa o creștere a ponderii stocului de ISD în PIB de la aprox. 24% până la 59% în 2022. În mod similar, în Polonia stocul de ISD a crescut de la 7% în 1996 când a obținut statutul de membru OECD la 40% din PIB. Estonia a aderat în 2010 și are în prezent aprox. 79% ponderea stocurilor ISD în PIB, atingând un maxim de 96% din PIB în 2020. Letonia a aderat în 2016, iar în doar 5 ani a crescut de la 54% la 59% ponderea stocului de ISD în PIB.

Direcțiile stabilite de OCDE sunt aliniate și cu viziunea FIC pentru dezvoltarea sustenabilă a țării pentru următorii 20 ani. Sub umbrela proiectului „Va Urma” (<https://vaurma.ro/>) dezvoltat de FIC am discutat împreună cu Guvernul, cu reprezentanții Parlamentului și ai structurilor internaționale o serie de măsuri care sunt convergente cu standardele pe care țara noastră trebuie să le îndeplinească pentru aderarea la OECD. Atât studiile de specialitate, cât și Va Urma arată că reformele structurale în domeniile cheie implementate în țările OCDE, cum ar fi educația, fiscalitatea, companiile de stat, capacitatea administrativă pot aduce creșteri de până la 1 punct procentual la rata anuală de creștere a PIB.

România poate obține recunoașterea internațională care vine împreună cu aderarea la OCDE, în special posibilitatea atragerii de investiții străine directe (ISD) cu valoare adăugată care ar diminua presiunea asupra bugetului de stat. Pentru unele companii, aderarea la OCDE este una dintre condițiile necesare pentru a investi într-o anumită țară, fiind ca o garanție pentru standarde economice și legislative ridicate și prin urmare, este nevoie de o abordare mai coerentă și strategică din partea României în ceea ce privește ISD.

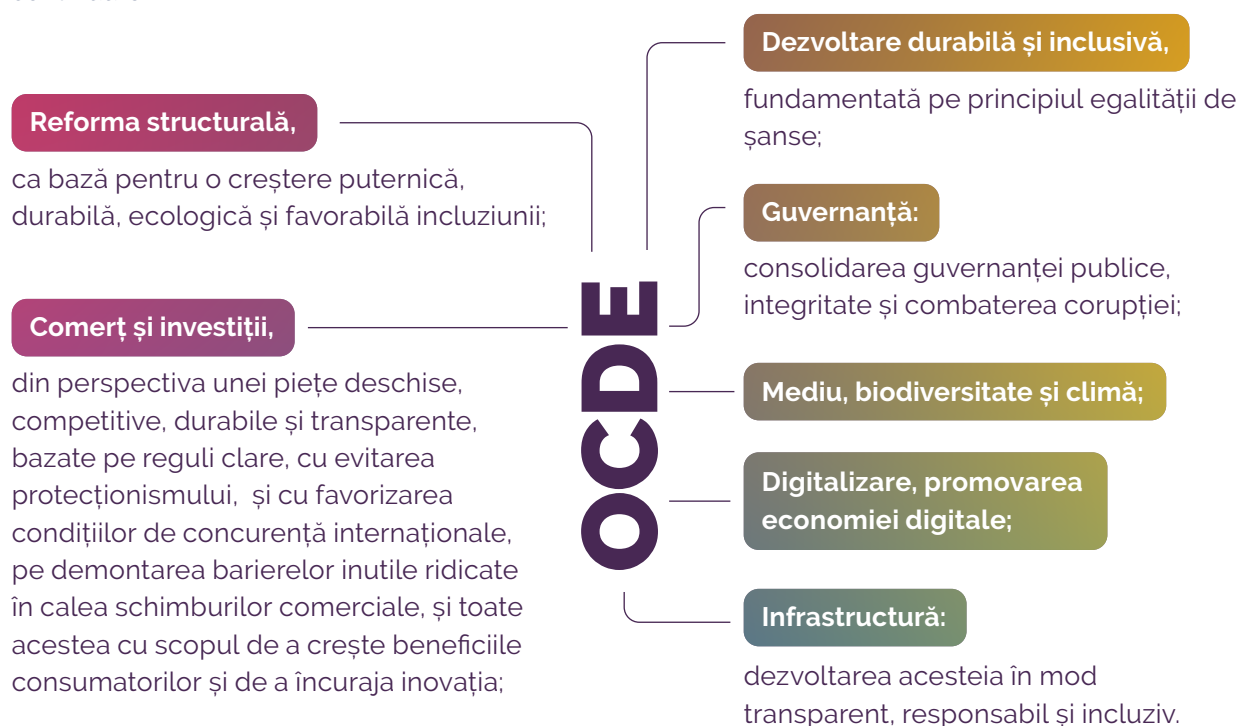
¹ UNCTADstat - General Profile

CONTEXT

În ianuarie 2022, România a fost invitată oficial să înceapă procesul de aderare la OCDE, puternica organizație ce reunește în prezent 38 de state cu un nivel de dezvoltare economică mediu și ridicat, ce concentrează 70% din producția și comerțul globale, respectiv 90% din nivelul mondial al investițiilor străine directe. Organizația are printre obiectivele centrale creionarea politicilor și direcțiilor de acțiune care să ajute membrii, și societatea în ansamblu, să prospere sub auspiciile dezvoltării economice sustenabile, egalității și răspândirii echilibrate a bunăstării.

Aderarea la OCDE este un deziderat strategic al României și un reper capital în dezvoltarea viitoare a țării, după intrările în NATO, respectiv Uniunea Europeană. Importanța parcursului către intrarea în organizație este subliniată prin înființarea unui consiliu de aderare, sub patronajului premierului României, ce reunește principalele instituții și organizații ale statului, în măsură să răspundă solicitărilor comisiilor de specialitate sectoriale ale OCDE.

În relația cu statele candidate, organizația urmărește temele majore de politici publice enumerate în continuare:

Din momentul anunțului privind invitarea României la procedurile de aderare și la dialogul aferent, țara noastră a fost subiectul a două rapoarte economice realizate de OCDE, unul publicat în anul 2022, al doilea publicat recent, în martie 2024. Documentul de față și concluziile sale pornesc de la o analiză comparativă a celor două rapoarte cu scopul de a identifica temele recurente și temele noi, de a evalua percepția OCDE privind progresele înregistrate de România din punct de vedere al procesului de aderare, dar și din perspectiva evoluției economiei și societății, respectiv de a identifica subiectele cheie unde se așteaptă concentrarea acțiunilor României în direcția susținerii procesului de aderare și a unei dezvoltări sănătoase și sustenabile a economiei și societății în ansamblu.

După o analiză comparativă generală a celor două rapoarte, se desprind două observații mai importante, din punct de vedere al concentrării eforturilor:

- 01** Există un nucleu de 2-3 teme comune în rapoarte, pentru fiecare din cele 4-5 direcții majore urmărite în analiză, cu mențiunea importantă că perspectivele sunt diferite: la începutul anului 2022, după cea mai dificilă perioadă a pandemiei Covid, o parte din direcțiile de acțiune urmăreau diminuarea riscurilor viitoare în situații similare, respectiv implementarea eficientă a Planului National de Redresare și Reziliență (PNRR); acum, în 2024, cu pandemia trecută, cum este și normal, în plan secund, și pe fondul tensiunilor geopolitice și mediului inflaționist din ultimii 2 ani, atenția se mută către anumite zone doar amintite în raportul precedent (foarte importante și atunci, dar nu atât de detaliate prin măsuri clare), respectiv: **sustenabilitate fiscală (cu reformele aferente), securitate energetică și atenuarea problemelor privind mediul inconjurător.**
- 02** Cum era normal, în aria riscurilor exterioare / generice, amenințarea Covid și perspectiva generată de acel context sunt înlocuite cu efectele agresiunii rusești în Ucraina (în peisajul mai larg al tuturor tensiunilor geopolitice mondiale: Palestina, războaiele comerciale pe axa SUA / Occident – China – Rusia, perturbările logistice generate de pirății somalezi etc.). Având însă în vedere că situația din Ucraina va rămâne probabil incertă o perioadă mai îndelungată decât se preconiza, "coridorul" spre Ucraina este tratat doar tangential în cadrul planului de acțiuni propuse.

TEME PRIORITARE

Așadar, temele comune care sunt tratate relativ similar în ambele rapoarte includ:

Fondurile europene – este în continuare subliniată importanța absorbției, a capacității administrative de a atrage și implementa proiectele, în special în contextul PNRR, ce conferă oportunități de finanțare suplimentare față de cele obișnuite într-un exercițiu financiar al UE.

Inflația, care trebuie ținută în frâu și politica monetară prudentă a Băncii Naționale a României (BNR) este de asemenea un punct comun în cele două rapoarte.

Problemele perene care afectează mediul de afaceri: birocrație, încă slaba digitalizare în unele instituții ale statului, corupția, guvernanta defectuoasă în companiile de stat și alocarea ineficientă a resurselor bugetare către zone care să ajute în mod real mediul de afaceri, infrastructura de transport încă slabă (aici pare crescută intensitatea față de raportul 2022, deși investițiile în domeniu s-au intensificat). Se amintește în ambele documente și de **necesitatea finanțării întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-urilor)** ca element important de dezvoltare a mediului de afaceri, companiile sau investițiile mai puțin "bancabile" urmând a fi în curând susținute de Banca de Dezvoltare și Investiții.

INDICATORI MACROECONOMICI ȘI SOCIALI

În ceea ce privește principalii indicatori macroeconomici și sociali, unde România încă rămâne departe de media OCDE, se poate vorbi doar de îmbunătățiri minore în ultimii 2 ani (între cele două rapoarte OCDE analizate). Diferențele față de mediile OCDE au generat dezbateri în mediul public cu privire la locul României în organizație, în cazul aderării pe termen scurt, iar concluziile economiștilor par a converge către ocuparea unei poziții periferice în momentul de față. În continuare, punctăm și noi câteva zone unde România mai are de lucru pentru a se alinia nivelului organizației:

- **Veniturile bugetare de 34% sunt cu 5-6 puncte procentuale sub media OCDE**, ceea ce accentuează importanța reformării fiscale în direcția creșterii conformării și luptei cu evaziunea fiscală. De altfel, gap-ul de TVA, estimat cel mai recent în jurul a 35% (mult peste media UE de 5.4%), este probabil punctul nevralgic al sistemului fiscal din România; asta în condițiile în care statele vecine și din regiune (Bulgaria, Slovacia, Ungaria etc.) și-au îmbunătățit semnificativ performanțele în acest domeniu, nu prin inovații dificil de implementat, ci prin măsuri care sunt la îndemână.
- În contextul punctului anterior, **cotele din PIB alocate cheltuielilor publice pentru sănătate și educație sunt inferioare în România față de media OCDE** – în aceste cazuri vorbim de 1-1.5 puncte procentuale din PIB, ceea ce în valoare absolută, la nivelul actual al PIB în România, înseamnă 4-5 miliarde de EURO pentru fiecare domeniu menționat.
- **Deficitul de cont curent, respectiv deficitul comercial, fiecare cu 8-9 puncte procentuale sub media OCDE**. Aici merită menționat că România are printre cele mai mari deficite comerciale între țările din CEE (Europa Centrală și de Est), deci investiții în facilități de producție în sectoarele cu dezechilibre între import și export (în sensul acoperirii

cererii locale prin importuri) sunt o direcție necesară.

- Mai relevantă și alarmantă deopotrivă este **situația deficitului bugetar**, care se apropie de 7% din PIB și momentan nu sunt perspective că poate fi ținut sub control fără reforme structurale în administrație. Dacă ar fi acum membră OCDE, România ar avea cel mai mare deficit bugetar dintre statele membre, și printre cele mai ridicate rate ale inflației.
- În domeniul educației, **există diferențe majore între rezultatele României la cele mai recente teste PISA și mediile OCDE (aprox. 430 față de aprox. 470)**; de altfel, investițiile în educație sunt unul din mesajele centrale ale raportului curent, așa cum am arătat mai sus.
- **PIB per capita raportat la puterea de cumpărare este abia la 75% din media OCDE**.

Alte capitole unde România se situează sub media OCDE includ speranța de viață (diferența de aprox. 5 ani), indicatorii privind ocuparea populației (**îngrijorător este procentul tinerilor între 15-24 de ani care nu sunt implicați în piața formală a muncii, aprox. 23% în România față de 11% media OCDE**), dar și procentul din PIB alocat cercetării-dezvoltării (**aproape 3% media OCDE față de 0.5% în România**).

Ca indicatori, România stă într-adevar mai bine în ceea ce privește datoria publică, în jurul a 50% din PIB, față de media OCDE de aprox. 105%, însă ce îngrijorează observatorii OCDE este creșterea rapidă a datoriei publice, în contextul costurilor ridicate de finanțare a acestei datorii.

Evident, această analiză comparativă a rapoartelor, respectiv a indicatorilor României față de media OCDE, nu este exhaustivă, dar încearcă să surprindă mesajele cheie ale organizației către România, în contextul unei dorite și necesare aderări la organizație cât mai curând posibil.

DIRECȚII DE ACȚIUNE ȘI MĂSURI NECESARE

Cu toate acestea, noi credem că cele mai importante teme în demersul de a identifica direcțiile cheie de acțiune ale României, sunt , temele către care migrează atenția raportului din 2024, printr-o ajustare de ton și perspectivă, și prin propuneri concrete, mai clare decât în trecut. Detaliem mai jos pe cele considerate esențiale:

Riscurile dezechilibrului bugetar,

tratate mult mai amplu, pentru că într-adevar, în România, deficitul bugetar a continuat să se adâncească și după perioada pandemiei Covid, când toată Europa (și în general fiecare economie din lume) a avut cheltuieli excepționale. Pentru acest subiect major, am identificat diverse direcții și măsuri propuse, multe interconectate, având ca puncte centrale: îmbunătățirea colectării (reducerea evaziunii, creșterea bazei de TVA, suspendarea excepțiilor de la plata impozitului pe venit – unele realizate deja), reforma fiscală argumentată prin analize de impact (și apoi dublată de stabilitate fiscală), reformarea sistemului de pensii (și adiacent creșterea perioadei active prin recalificare, prin creșterea vârstei de pensionare la femei – coroborat cu stimularea revenirii femeilor în câmpul muncii după naștere prin îmbunătățirea sistemului de asistență pentru copii – creșe, grădinițe, etc.)

Energie și mediu

cum era de așteptat, în contextul reglementărilor legate de "Green Deal" în UE, se distinge o atenție accentuată pentru aceste subiecte în raportul 2024 față de cel precedent, mai ales datorită fluctuațiilor majore ale prețurilor energiei de după invazia rusă în Ucraina în 2022. Pe de-o parte sunt notate și acceptate de organizație progresele din ultimii 10-20 de ani ale României în domeniul reducerii poluării industriale, plus cele privind investițiile în capacități regenerabile; pe de altă parte, raportul OCDE din 2024 atenționează că aceste capacități (eoliene și solare) sunt încă în mare parte teoretice, căci rețeaua energetică neputând să le înglobeze, nu beneficiază decât parțial de aportul lor. Bineînțeles, tema este detaliată printr-o multitudine de subiecte adiacente, inclusiv două pe care le considerăm foarte importante: 1. Transportul public (care scade ca cifre de utilizare de către public, în timp ce transportul cu mașini personale crește – deci se insistă pe nevoia unui sistem integrat de mobilitate urbană și pe tranziția către vehicule "verzi"), și 2. Nevoia unui program de finanșare a renovărilor clădirilor (mari consumatoare de energie, fiind un stoc învechit, inefficient energetic – iar aici merită punctat că din punct de vedere al consumului de energie al clădirilor, România este mult în urma mediei OCDE).

Problemele din educație, cu efecte în piața muncii:

abandon școlar, dezvoltare insuficientă a învățământului dual și vocațional, slaba implicare a tinerilor în piața muncii; depășind mediul educațional, raportul din 2024 pune accent și pe punctele slabe ale pieței muncii formale, afectate și datorită zonei "gri", informale, nefiscalizate (progrese aici ar ajuta și situația descrisă în subiectul despre buget de mai sus)

În plus față de aceste teme majore, care și-au sporit importanța pentru OCDE, se remarcă și **modul mai aplicat în care se transmit mesajele legate de impactul unor măsuri în redresarea dezechilibrelor**. Spre exemplu, dacă în raportul din 2022, se menționa mai degrabă la modul general un impact pozitiv de 2.5% din PIB pentru măsurile de creștere a conformării fiscale, în raportul curent sunt detaliate aceste măsuri, ele țintesc exact zonele considerate deficitare: creșterea bazei de TVA (0.75% - 1.5% din PIB), anularea excepțiilor sectoriale privind aplicarea impozitului pe venit (0.4% - 0.6% din PIB) etc. Așadar, mesajul OCDE pare mai puternic decât în trecut, pe măsură ce România este evaluată și își îmbunătățește performanțele.

Analiza comparativă a identificat și câteva aspecte care nu se mai regăsesc printre temele abordate în raportul din 2024, însă erau tratate în trecut: **riscul creditelor neperformante, regiul insolvențelor** (deși se amintește că nu s-a făcut mai nimic concret și implicarea tribunalelor rămâne excesivă), peisajul de start-up-uri (aici probabil că percepția OCDE s-a îmbunătățit, căci în mod real, în România, ecosistemul de start-up-uri se dezvoltă, și este susținut inclusiv de finanțatori și investitori prin diverse programe, incubatoare de afaceri, etc.).

Așa cum reiese și din acest document, **beneficiile apartenenței la OCDE sunt certe și asumate de autorități și considerăm, în special datorită faptului că organizația are o orientare ancorată puternic în economie, chiar dacă formularea de politici pe care o propune acoperă o sferă mult mai largă de subiecte (sociale, de mediu etc.).**

În primul rând, procesul de aderare impune atingerea unor standarde, deci în ultimă instanță impune statelor să se reformeze, să atingă diverse jaloane propuse de comisiile de specialiști ai organizației.

În al doilea rând, ca membru, ajungi mai ușor pe harta marilor investiții, pe radarul marilor investitori, inclusiv fonduri de investiții strategice.

Și nu în ultimul rând, calitatea de membru, ce atestă progrese reale pe care statul candidat le obține în profil economic, social, energetic, al bunăstării și siguranței cetățenilor etc., susține creșterea ratingului de țară, care în ultimă instanță contribuie la reducerea costurilor de finanțare a datoriei publice, stimulând mai departe investițiile în economie.

Așadar, pornind de la mesajele principale ale OCDE din cele două rapoarte analizate și ținând cont de schimbările de perspectivă în cel mai recent raport, respectiv de progresele obținute deja de România, dar și de ariile unde progresele sunt încă lente, considerăm că principalele direcții de acțiune pentru susținerea procesului de aderare la OCDE sunt grupate pe 3 axe: **venituri bugetare – mediu de afaceri sănătos, motivat și activ - eficiență energetică**. Acțiunile interconectate pe care le considerăm cele mai relevante sunt sintetizate în continuare:

Reducerea deficitului bugetar prin intensificarea **colectării**, **reducerea "gap-ului" de TVA** și impulsionearea conformării, alături de reformarea administrației publice (cu reducerile de cheltuieli publice inutile și ineficiente, care decurg de aici) – creșterea colectării înseamnă venituri mai mari, înseamnă spațiu mai mare pentru majorarea investițiilor în educație, care pe termen mediu și lung va corecta dezechilibrele de pe **piața muncii**.

Pachet de măsuri care să **impulsioneze mediul de afaceri să creeze mai multă valoare adăugată în România**: investiții coerente în **infrastructura de transport**, reducerea birocrăției, digitalizarea administrației, încurajarea internaționalizării afacerilor românești.

Eficiența consumului de energie prin reabilitarea optimă a **stocului de clădiri**, sisteme de **mobilitate urbană**, transformarea capacității teoretice de energie verde în **producție reală în rețea**, de care să beneficieze deopotrivă consumatorii industriali (energia ieftină va crește competitivitatea), respectiv consumatorii casnici.

În încheierea acestui material, readucem în discuție un subiect foarte important pentru dezvoltarea României, ce momentan nu este tratat pe larg în analiza OCDE, și anume necesitatea revitalizării și dezvoltarea industriei militare și de apărare. OCDE amintește de reziliența economiei României la șocurile transmise de războiul din Ucraina și doar sugerează efectele acestuia asupra vieții sociale și economice din România, cum ar fi de exemplu afluxul de refugiați din 2022 ce a ajutat consumul (nu semnificativ însă, căci doar o mică parte din ucraineni au rămas pe teritoriul României, marea majoritate fiind doar în tranzit către vest), respectiv ajutorul oferit de România țării aflate sub asediu (umanitar, militar etc.) Așadar, dezvoltarea industriei de apărare în România este un alt capitol necesar pe drumul creșterii economice, care pe lângă beneficii financiare aduce în plus și beneficiul consolidării securității naționale. Modernizarea industriei locale de apărare este vitală atât prin prisma oportunităților de export, dar și pentru a facilita întărirea forțelor armate române.